

Проф. др Рагован Илић, пуковник

У чланку су теоријски разматрани савремени рат и логистика и њихова међузависност. С обзиром на веома сложену проблематику везану за савремени рат и логистику, аутор је ограничио разматрање на појам и организациону структуру логистике, логистичку подршку савремених борбених дејстава и однос државе, логистике и логистичке подршке. При сагледавању улога савременог рата на логистику аутор указује на увођење бројних савремених борбених система оружја и њихове припреме ојреме, на све веће потребе за обезбеђењем борбених система њим средствима и на њихово одржавање као на потребу за усавршавањем организације логистике. Наиме, логистичка подршка борбених дејстава у савременом рату слично се прилагођава потребама њих дејстава. У чланку је извесна јакња посвећена односу између државе, логистике и логистичке подршке, као и улога економског чиниоца на припрему за одбрану оружаних снага и привредних делатности.

Увод

За ратове, без обзира где су и када вођени, увек је било неопходно одговарајуће материјално-техничко обезбеђење. Материјална и здравствена припрема за рат различито су решаване у различитим епохама, а односиле су се на обезбеђење наоружања, проблем исхране и могућност кретања војски ка бојишту, као и на само кретање (маневар) на простору битачких просторија. Повећање материјалних потреба и потреба здравственог збрињавања нарочито је постало значајно у другој половини 19. века, када су се у ратоводству десиле две велике промене: стварање масовних војски, као последица појаве војне обавезе и повећање ватрене моћи, као последица индустријске револуције. Појава масовних војски и оружја са већом ватреном моћи наметнула је потребу за добром организацијом обезбеђења војски свим потребним материјалним средствима (наоружање, муниција, исхрана, одевање и здравствено збрињавање).

Почетком 20. века, а нарочито током Првог светског рата, осим све масовнијих војски, појавиле су се нове врсте оружја, као што су: митраљез, брзометни топ, тенк и авион, што је условило потребу за знатно више материјалних средстава. Због све већег коришћења моторних возила повећавала се потреба за обезбеђењем горива, резервних делова и слично. Све већа моторизација, савременије наоружање и све већи утрошак материјалних средстава у припреми и вођењу борбених дејстава учинили су неопходним и све бројније људство за организовање и снабдевање, одржавање, превозење (транспортовање), изградњу одговарајуће инфраструктуре и здравствено збрињавање. Осим тога, држава која се припремала за рат морала је да инвестира знатна финансијска средства у изградњу потребних капацитета за производњу и стокирање наоружања и друге војне опреме, као и артикала исхране, обезбеђење здравствених капацитета и организовање потребног транспорта. За задовољавање тих потреба неопходно је било развијање и посебне организације, односно формирање посебног система обезбеђење (подржавање) различитих борбених састава свим тим материјалним средствима да би се несметано изводила борбена дејства. Та организација се различито називала углавном позадина или логистика, а њене делатности и функције у обезбеђењу јединица – позадинско обезбеђење или логистичка подршка.

У садашње време, због брзог техничко-технолошког развоја и развоја ратне вештине, као и њиховог међусобног утицаја, неопходан је висок ниво ефикасности и правовремено функционисање материјалног и здравственог обезбеђења борбених дејстава, односно обезбеђења људства и система оружја свим потребним средствима, и њиховог збрињавања.

О логистици

Појам и развој логистике

Логистика, као опште усвојени термин у већини земаља, потиче од грчке речи *logisticos* – вештина прорачунавања. У војном смислу први га је применио Лав VI Мудри, византијски цар који је живео у времену од 886. до 911. године. Он је ратну вештину делио на стратегију, тактику и логистику, а такву поделу многе земље и сада прихватају. Међутим, тај термин се изгубио из употребе све до 19. века, када га је у војну терминологију поново увео француски, а касније и руски генерал, Наполеонов биограф, војни историчар и водећи теоретичар тога времена Швајцарац А. Жомини, који је живео од 1779. до 1869. године.

Крајем 19. века термин *логистика* афирмисао је амерички генерал А. Т. Мохан – увео га је у морнарицу за означавање процеса мобилизације индустрије. Али, термин се после тога поново није кори-

стио до 1949. године, када су га увеле у војна правила чланице НАТО-а за означавање материјалне, кадровске и здравствене подршке оружаних снага (набавка, складиштење и дистрибуција средстава и опреме; транспорт трупа и терета; пројектовање и одржавање средстава; командовање; нега болесних и рањених; регрутација; социјална заштита и распоређивање људства). Такво појмање логистике, са одређеним изменама, задржано је све до сада без социјалне и кадровске подршке).

Један од најзначајнијих радова из области примене логистике у ратној вештини јесте књига америчког адмирала Еклза *Логистика у националној одбрани*, која се сматра класичним делом из те области. Тај аутор, на основу до тада прикупљених сазнања, војну логистику повезује с националном привредом и сматра да је њена улога у ОС равноправна са стратегијом и тактиком. При томе, стратегија и тактика, „брину“ о плановима употребе војске, а логистика материјализује те планове. У вези с тим, аутор наводи и детаљно разрађује познату Балантајнову мисао из 1947. године: „као веза између фронта и позадине логистика је истовремено војни елемент у националној привреди и привредни елемент у војним операцијама“.

Појам „логистика“, ипак, није прецизно дефинисан све до шездесетих година 20. века, када је на челу министарства одбране САД дошао Макнамара, који је раздвојио различите елементе, активности и операције у процесима сагласно поставкама системске анализе. То је омогућило да се логистика развије не само као вештина већ и као посебна научна област.

Логистика се као посебна дисциплина појавила у војсци у оквиру ратне вештине, и као посебна вештина развијала се и усавршавала заједно са стратегијом и тактиком, а касније и оператиком. Сада тај термин има два значења: означава научну дисциплину и специфичну функцију у оквиру техничких, организационих, друштвених, војних и других система.

Подела и садржај логистике

Логистика као научна дисциплина, као теорија и пракса управљања радом, обухвата више области и више дисциплина које се у модерној логистичкој науци изучавају интегрално, као јединствен систем интегралне логистичке подршке. На основу области и делатности на које се односи, логистика се може поделити на посебне логистике¹: техничку логистику, војну логистику, индустријску логистику и пословну логистику, и слично.

¹ То је главна, глобална подела логистике, а у литератури се могу наћи називи за још неке области логистике, на пример, социјална логистика, економско-комерцијална логистика, медицинска логистика итд.

Обично се сматра да су корисници техничке логистичке подршке велика предузећа и компаније, који поседују мноштво сложених техничких система и постројења а не спадају у индустријска предузећа.² Наиме, ти велики системи су корисници једне посебне логистичке дисциплине која се зове техничка логистика.³

Војна логистика, као део ратне вештине, помиње се још у 18. веку. Првенствено, то је била наука која се бавила проналажењем најбољих решења и планова за покрете војних јединица, њихово снабдевање, избор терена и израду система утврђења. Војска се касније све више опремала разноврсним наоружањем и техником, при чему је повећавана ватрена моћ, а механизација је уведена у све видове и родове војске. С обзиром на то да су борбена дејства извођена на простору одређене ширине и дубине, за постизање победе морали су се ангажовати укупно становништво и укупна расположива ратна техника. То је условило велико ангажовање живе силе и коришћење разноврсног наоружања, великих количина и врста муниције, разноврсних ресурса и енергената. Тиме је усложен проблем војске у следећим областима: саобраћају, складиштењу, евиденцији, расподели и управљању свим материјалним добрима, капацитетима и ресурсима, па је одржавање разноврсне и сложене технике било посебан проблем. То је усложило и војну логистику и наметнуло јој бројне проблеме. Но, ти задаци нису само проблем логистике и логистичара, него целокупног командног кадра на свим нивоима војног командовања. У пракси савремених ратова показало се да се у садашње време не може замислити успех ниједне ратне операције без савремене и ефикасне логистичке подршке.

Савремена војна логистика обухвата:

- обезбеђење логистичког кадра,
- интендантско обезбеђење,
- санитарско и ветеринарско обезбеђење,
- војну производњу,
- грађевинско обезбеђење,
- техничко обезбеђење,
- обезбеђење транспорта и саобраћаја,
- обезбеђење и обраду информација,
- руковођење, командовање, управљање и контролу логистичких функција.

² Неиндустријска предузећа баве се одређеним активностима: организацијом везе, аутоматском сигнализацијом, информатиком са обрадом података, пројектовањем и градњом објеката, текућим и инвестиционим одржавањем просторија и објеката, специјализацијом кадра, одржавањем специјалних система и уређаја, и другим.

³ Техничка логистика обухвата следеће велике логистичке системе: електроенергетска и дистрибутивна предузећа, предузећа за гасификацију (производна и дистрибутивна), предузећа за водовод и канализацију, топлане и топоводи, хидротехничка предузећа и нафтоводна предузећа.

Све функције војних активности које обухвата војна логистика налазе се у оквиру логистичког процеса, у неком простору и времену. У том логистичком процесу постоје одређене законитости које се могу истражити и учинити оптималним, па се, према томе, помоћу одређених квантитативних метода може учинити оптималном и војна логистика, односно све њене функције.

Индустријска логистика је посебно значајна грана логистике која се као посебна дисциплина појавила пре десетак година. Она се бави анализом свих делова логистичког процеса у производном смислу и због тога се дефинише кроз: 1) индустријски логистички систем, 2) индустријску логистичку мрежу и 3) спољне и унутрашње везе између система и мреже. Као посебна дисциплина индустријска логистика начелно обухвата:

- истраживање тржишта,
- конципирање производа,
- избор и контролу дистрибуције репроматеријала и производа,
- студију цене производа,
- праћење динамике продаје, операције транспорта,
- складиштење и одржавање.

Циљ индустријске логистике је усклађивање рада у свим тим областима ради обезбеђења снабдевања тржишта потребним производима: у одређено време, у потребним количинама и уз најмање укупне трошкове. Такође, циљ те логистике је да омогући оптимално дејство индустријског логистичког система и мреже. Индустријска логистика се односи на делатности предузећа која се класификују као предузећа разних индустријских грана.⁴ Задатак пословне логистике јесте праћење, проучавање, анализа и испитивање свих појава на тржишту тражених производа у технолошком процесу производње, квалитету производа и услуга, транспорту, складиштењу, паковању и руковању производима, снабдевању итд., јер све то директно утиче на трошкове производње. Пратећи те појаве логистика, уз примену одговарајућих мера, проналази и доноси одлуке на основу којих се постижу нижи трошкови производње и пословања. Пословна логистика чини скуп свих активности чија је сврха повећање пропусивности и економске ефикасности пословног система. Поред рутинских послова у областима набавке, складиштења, унутрашњег транспорта, манипулације сировинама, робом и полупроизводима и слично, ту спада

⁴ Логистика мора да обједињава више функција у једној организационој целини (предузећу или војној организацији). Међутим, код предузећа с класичном организацијом то није случај, па класична организација онемогућава оптимизацију логистичких процеса. Одлуке које се у тој организацији доносе у разним секторима могу да буду, и јесу, контрадикторне и нерационалне. Све то значи да логистика и као управљачка дисциплина намеће корените промене у организацији и управљању производним средствима.

и примена логистичких модела и техника којима се убрзава проток материјалних ресурса.

Зависно од националних и државних интереса, као и од области на које се односе, у свету се успостављају, одржавају и стално унапређују интегрални логистички системи у оквиру следећих категорија логистике:

– међународне (глобална) логистике, ради обезбеђења оптималне логистичке подршке у оквиру националних система који се интегришу у глобални мултинационални систем логистичке подршке;

– националне логистике, ради обезбеђења оптималне логистичке подршке националној привреди и националној одбрани као јединственом систему;

– цивилне логистике, ради обезбеђења оптималне логистичке подршке националној привреди, и њеним сегментима, у остваривању ефикасности и активности, конкурентности на светском тржишту и повећања националног дохотка и квалитета живота у земљи;

– војне логистике, ради обезбеђења оптималне логистичке подршке националној одбрани, односно војним снагама и њиховим операцијама у рату и миру.

На основу наведеног може се закључити да логистику једне земље, поред оспособљеног кадра за провођење логистичких процеса, чини:

– одговарајућа нормативна регулатива (закони, прописи, упутства, стандарди, нормативи итд.),

– одговарајућа производна и услужна опрема и енергенти,

– сировине,

– инфраструктура и друга неопходна подршка за реализацију одговарајућих производно-услужних, социјалних, образовних, културних, одбрамбених и других планова и програма на основу којих треба да се повећа економска и одбрамбена моћ земље и да се задовоље разноврсне потребе становништва.⁵

Организациона структура логистике

Трансформацијом Војске Југославије успоставља се одређена нова организациона структура војске, па и логистике на свим нивоима. Та структура се може дефинисати као скуп функција које су међусобно повезане, односно које имају заједничко обележје према којем се може утврдити његова припадност систему логистике. Структура логистике може да се посматра с различитих аспеката, као што су: организациони, кибернетски и финансијски аспект. У организационом смислу систем логистике је међусобно повезан у јединствену органи-

⁵ За реализацију наведених планова и програма одговорни су, пре свега, највиши државни органи.

зацију. Организациона структура је прописана организацијом и формацијом и може да се мења према задатку, што значи да логистика у сваком конкретном задатку има своју структуру. У кибернетском смислу логистика се састоји од конкретних функција којима се мора управљати да би се оне обављале. Зато у организацији ВЈ постоје управни и извршни органи. Управни органи повезују одређене подсистеме и функције у једну целину и обезбеђују услове за опстанак и развој логистике. Основна улога извршних органа јесте правовремено реаговање на наређења и заповести ради нормалног обављања задатака. Најзад, у функционалном смислу структура логистике је одређена циљем, организационом или кибернетском структуром а у непосредној је вези са сваком функцијом обезбеђења, тј. подршке.⁶

Под логистиком се подразумева функционална организација, па се логистичка подршка ОС реализује на функционалној основи преко основних и помоћних функционалних целина:

1) основне функције (снабдевање, одржавање, производња, транспорт, опште логистичке делатности и логистичка инфраструктура);

2) помоћне функције (командна, оперативно-штабна, персонална, мобилизацијска, школовање, усавршавање и обука кадра, развој система логистике, модификација и модернизација средстава, развој средстава из властите надлежности, НИР из области логистике, заштита од пожара (ЗОП), заштита животне средине (ЗЖС) и заштита на раду (ЗР), асанација бојишта, материјално и финансијско пословање и логистички информациони системи).

Логистичке функције (командовање) имају своје нивое. У ствари, логистички органи или органи логистичке подршке чине окосницу логистичке организације. Деле се на командне, управне и извршне органе, који се уграђују у организацијско-формацијску структуру ОС на свим командним нивоима. Командни логистички органи су саставни делови (елементи) система командовања и надлежни су за оперативно решавање задатака логистичке подршке на свим нивоима командовања.

За задовољавање логистичких потреба у већини савремених ОС гради се функционална логистичка организација за четири нивоа, од којих сваки одговара одређеним степенима активности. Ти нивои чине тзв. кругове функционалног логистичког ланца: први круг – батаљон–дивизион; други круг – бригада–пук; трећи круг – војиште (армијски корпус) и четврти круг – интервидовска и видовска централна логистичка организација.

⁶ Да би се могла детаљније размотрити функционална структура логистике, треба је деконпоновати на елементе: 1) подсистем (макрофункција), на пример, техничко обезбеђење; 2) функција, на пример, техничко одржавање; 3) процес, на пример, основно одржавање, и 4) активност, на пример, преглед пре употребе.

Логистичко командовање и управљање део је система командовања и управљања ОС, са тачно дефинисаним надлежностима и одговорностима за реализацију одређених функција. Основни логистички параметри који су неопходни за дефинисање логистичког концепта, како у пословној, тако и у војној логистици – производњи и одржавању (национална логистика), следећи су:

- поузданост система;
- ефикасност система;
- готовост (расположивост) система;
- оправљивост система и трошкови животног циклуса система (са елементима логистичке подршке);
- елементи интегралне логистичке подршке;
- погодност одржавања система;
- укупна (техничка и економска) ефикасност система.

На основу наведених дефиниција о националној логистици може се закључити да је она непосредно повезана са економским чиниоцем, односно с економским потенцијалом земље.

Да би логистика функционисала као систем мора да има одговарајућу логистичку информациону подршку. Правовремено располагање информацијама предуслов је за ефикасно командовање и управљање уопште, посебно у области логистичке подршке. Будући да је у савременим условима незамисливо доношење било каквих одлука у вези с употребом ОС без адекватне логистичке подршке, пресудно је значајно да командни органи на свим нивоима поседују потребне податке о стању НВО и расположивим логистичким ресурсима.

Савременим развојем информатичке технологије омогућено је непрекидно стварање све повољнијих услова за брзо и ефикасно прикупљање, селекцију, обраду, чување и дистрибуцију свих неопходних информација везаних за управљање логистичком организацијом. Такође, надлежним органима омогућено је доношење адекватних одлука. С друге стране то битно утиче на повећање економичности у систему логистичке подршке. Истовремено, савремени логистички информационални систем изграђује се тако да на потпуно аутоматизован и јединствен начин обезбеђује хијерархијску интеграцију појединих функција логистичке подршке.

Логистичка подршка савремених борбених дејстава

Логистичка подршка борбених дејстава у савременом рату стално се прилагођава, и даље ће се прилагођавати, потребама тих дејстава. Почев од Другог светског рата материјални чинилац у оружаном борби добијао је све већи значај. Повећањем ватрене моћи система оружја и интензитета борбених дејстава непрекидно се повећава утросак муниције, што намеће потребу за ефикаснијим снабдева-

њем и условљава знатно веће трошкове, потребе и капацитете. Све већа ратна механизација и захтеви за брзим маневром снага довели су до тога да су савремене оружане снаге попуњене бројним борбеним и неборбеним возилима. У савременим механизованим и оклопним дивизијама на једно борбено или неборбено возило долази од три до пет војника, што значи да је сва војска на точковима. Поред тога, све је израженија ваздухопловна компонента – све је више борбених и неборбених хеликоптера. Због свега тога, неопходно је да се огромне количине горива непрекидно дотурају до првих борбених делова. Последица ефикасности савремених система оружја јесте изbacивање из употребе знатно више борбене и неборбене технике, те су све оштрије захтеви за што бржом оправком, ремонтовањем и враћањем техничких средстава у јединице. Када се томе додају потребе везане за исхрану и услужне делатности, као и обезбеђење воде, стално се усложњавају захтеви који се постављају логистичкој подршци.

Све већи ефекат савременог оружја по живој сили условљава и све оштрије захтеве у погледу брзог збрињавања и евакуације рањеника и оболелих. Дакле, неопходна је ефикасна здравствена служба јер је пуна људством јединица све сложенија, будући да су ограничени људски ресурси. Засићеност борбених састава све бројнијим борбеним и неборбеним техничким средствима, као и све интензивнија борбена дејства, у којим доминирају ватра и покрет, довели су до:

- увећаног утрошка муниције и горива, као и до потреба за бројним и разноврсним резервним деловима;

- захтева за брзим, ефикасним и непрекидним снабдевањем јединица од прве борбене линије и у дубину борбеног распореда снага;

- организованог и брзог одржавања техничких средстава (за то је потребно бројно људство разних специјалности и стручности да би у што краћем року обавило мање оправке и ремонт, а то подразумева постојање одређене опреме и резервних делова);

- захтева за што ефикаснијим, рационалним, брзим и безбедним транспортом у свим видовима и гранама саобраћаја.

Основни захтев који се поставља логистичкој подршци јесте да од војника до највише јединице на војишту – ратишту све буде редовно и на време обезбеђено. Због таквог захтева органи и јединице логистичке подршке знатно су бројнији, тако да обухватају око 40 одсто целокупног састава јединица дивизија – корпуса. Иако је функционалан систем – снабдевање, одржавање, транспорт, разне услуге, инфраструктура, људство и санитетско особље (у или изван састава структура логистичке подршке), логистичка подршка је била организована по нивоима јединица од батаљона до корпуса.

Развој ратне вештине и материјално-технички чинилац утицали су да логистичка подршка буде способна да непрекидно прати мане-

вар оперативних структура и буде на истом степену покретљивости. Да би остварили високу ефикасност и стално праћење и познавање логистичке ситуације, сви елементи логистичке подршке, по вертикали и хоризонтално, увезани су у моћни информациона систем, који ради у реалном времену.

Поред свих достигнућа у информатици и техничко-технолошке развијености борбених и неборбених система и опреме, логистичка подршка је имала два проблема у вези с логистичким кадром. Један проблем је везан за бројност људства у логистичкој подршци, нарочито у систему одржавања и, делом, снабдевања, што је чинило неопходним мноштво стручњака различитих профила. Тај проблем је разрешаван повећањем поузданости свих техничких система и њиховом модулрном конструкцијом, чиме је обезбеђивано смањивање људства и нивоа (степени) одржавања. Други проблем се јављао у вези с кадром и руководећим дужностима сваке поједине функције логистичке подршке. Наиме, био је потребан бројан високо специјализовани кадар и ограничен број универзалних логистичких официра који једнако разумеју и повезују логистичке и тактичко-оперативне проблеме. Проблем је, углавном, решаван школовањем на истом нивоу кључних логистичких официра и оперативних официра, при чему су официри одлазили на командне дужности преко логистичких дужности.

Увођењем стратегије пројекције снага и доктрине револуције у војној области постављени су нови захтеви логистичкој подршци. Искуства из рата у Персијском заливу (што се може донекле сматрати ембрионом стратегије пројекције снага) и ангажовања снага ИФОР-а у Босни и Херцеговини јасно су показала да треба предузети опсежне мере припреме за логистичко обезбеђење снага⁷ и за те снаге установити одговарајућу структуру органа и јединица логистичке подршке.

На основу наведене стратегије и доктрине јасно је да се приликом одређивања снага за битку и кампању над противником мора створити надмоћ без обзира на којем се техничко-технолошком нивоу налазе његове оружане снаге. Да би добиле рат (битку, кампању), од снага које ће бити употребљене захтева се „не само да разоре довољан део непријатељских оружаних снага, већ и инфраструктуру, ресурсе и производну базу – тј. да униште могућности (нападнуте земље) за вођење рата“⁸ То уништавање непријатељевих оружаних снага и могућности (ресурса) за вођење рата жртве агресије заснива се не толико на концентрацији бројних снага колико на концентрацији

⁷ У рату у Заливу логистичке припреме су трајале пола године, уз испрекидано ангажовање знатног поморског и ваздушног транспорта, а претходницу ИФОР-а чинило је премештање респективних логистичких снага у Мађарску. У оба случаја материјал је привлачен што ближе војишту.

⁸ Gordon R. Sullivan i James M. Dubik: *Рат и доба информатике*. „Информативни билтен превода“, ЦБНДИ, бр. 3–4/96, стр. 152.

постигнутих ефеката.⁹ А постизање ефеката омогућавају јединице логистичке подршке потпуним и правовременим обезбеђењем свих потребних средстава. Стога је јасно да генерал Френкс¹⁰ с правом наглашава да се савремена борбена дејства одвијају кроз пет области: командовање, борбени простор, једновремени напад по дубини, рани улазак у борбу и *логистичка подршка јединица*.

Логистичкој подршци борбених дејстава јединица у доктринарним документима НАТО – САД и до сада се придавао изузетни значај. Наиме, у борбена дејства се улазило само када су одговорни органи логистичке подршке давали гаранције да логистичка подршка може задовољити потребе борбених састава. У супротном – мењао се задатак.

Према најновијим гледиштима у вези с интензитетом борбених дејстава у складу с пројекцијом снага за битку и кампању, од логистике и логистичке подршке се очекује да задовољи све захтеве обезбеђења савремених борбених дејстава и да у потпуности буде прилагођена захтевима ангажованих снага. Стога се сматра да организација и функционисање логистичке подршке морају да буду структурирани тако да се без икаквих проблема решавају сва питања везана за подршку. Досадашња организација логистике и логистичке подршке била је „скројена“ по видовима и према предвиђеним војиштима, односно ратиштима, а сада треба да буде прилагођена одређеном команданту у сваком виду који води битку или кампању.¹¹ У стратегији пројекције снага логистичка подршка се разматра на три нивоа:¹²

– На стратегијском нивоу разматрају се оквирне потребе снага у људству и материјалу, складиштење материјала у односу на простор на којем ће се изводити борбена дејства и стратегијска покретљивост и могућност довођења појачања у обученом људству и материјалу у подручје извођења операције (битке или кампање).

– На тактичком нивоу разматра се целокупна служба борбене подршке (*Combat Service Support*), која снабдева борбене јединице – до појединачног војника, свим борбеним потребама, односно свим што им обезбеђује ватру и маневар.

– На оперативном нивоу логистичка подршка обухвата све активности које произилазе из потреба насталих због непрекидности борбених дејстава на одређеном војишту или ратишту како би се обезбедио континуитет свих логистичких активности здружених снага (видови и родови). На тај начин се повезују стратегијски и тактички ниво, а на свим тим нивоима и свим функцијама органи и јединице (њихова унутрашња организација) логистичке подршке били су орга-

⁹ Brigadir General Morris J. Boud and Major Michael Woodgerd, „Informations – Force XXI Operations“, *Military Review*, November 1994.

¹⁰ *Истио*.

¹¹ Живко Лукић, *Позадинско обезбеђење у стратегији пројекције снага*, „Војно дело“, бр. 3/96.

¹² *Истио*.

низовани по службама. Због тога је повећано људство, што је у супротности са смањивањем снага. Сем тога, организација логистичке подршке по службама има за последицу „цеховску себичност и љубомору према осталим службама и систему у целини, чиме се на одређени начин врши опструкција заједничких напора логистичке подршке савремене битке или кампање“.¹³

Да би се остварила ефикасна и непрекидна логистика у савременим борбеним дејствима на било којем војишту или ратишту, без обзира на то да ли је реч о стратегијском, оперативном или тактичком нивоу, неопходно је да се испоштују следећа начела: предвиђање, интеграција, континуитет, удовољавање потребама и импровизација.¹⁴

Предвиђањем се обухватају како потребе борбене снаге и системи оружја на потенцијалном војишту – ратишту, тако и потребне снаге логистичке подршке. Све се то заснива на што је могуће реалнијој војно-економској процени будућег војишта или ратишта како би се видело шта се од тог потенцијала на том простору може искористити за своје потребе, односно шта треба неутралисати да би се ослабили непријатељеви извори за вођење рата.

Интеграција је, с једне стране, обједињавање свих капацитета логистичке подршке у јединствену логистичку целину за потребе команданта који изводи битку или кампању према свом виђењу тако борбених дејстава и, с друге стране, максимално искоришћавање расположивих капацитета бојишта – ратишта на којем се предвиђа битка или кампања.

Континуитет је непрекидно и правовремено пружање логистичке подршке јединицама у борбеним дејствима да не би дошло до прекида у плановима дејстава.

Удовољавање потребама значи обезбеђење сваке јединице и сваког појединачног војника свим потребама, у сваком тренутку, из домена целокупне службе борбене подршке.

Под импровизацијом се подразумева да нови систем логистичке подршке буде организован и да функционише тако да правовремено може одговорити на све могуће измене – планиране или изнуђене – како у плановима борбених дејстава, тако и у плановима логистичке подршке. Истовремено, подразумева се да је систем логистичке подршке „модуларно“ структуриран да би могао брзо и ефикасно да прилагоди своју организацију свим изненадним променама ситуације на бојишту – ратишту.

У систему логистичке подршке нарочито се потенцирају принципи интеграције и импровизације (флексибилност, ефикасност). Полазећи од тога да се од команданата тражи да планирају и обликују бор-

¹³ Опширније: Michael T. Daudridge, „Is There a Logistics Corp in Our Future“, *Army Logistician*, March-April 1997.

¹⁴ Живко Лукић, *истио*.

бена дејства на основу расположивих (пројектованих) борбених снага и да их, затим, непрекидно обликују према захтевима борбене ситуације, неопходно је да то чине на основу сталног увида у стање материјалних борбених резерви, како у појединим логистичким рејонима, тако и у покрету.

Ради задовољавања тих потреба у борбеним условима систем логистичке подршке мора да задовољи два значајна захтева. Прво, треба да је опремљен неопходним аутоматизованим логистичким системом веза и информатичком подршком како би се брзо одвијао проток информација у реалном времену по хоризонтали и вертикали. Друго, систем логистичке подршке мора да буде више функционалан, тј. ослобођен стега партикуларности појединих служби, с једне стране, и да смањивањем бројног стања управних органа повећа ефикасност логистичке подршке кроз оспособљавање официра за обављање функција више службе, с друге стране. Првенствено се мисли на интеграцију техничке и интендантске службе и службе транспорта у јединствену и целовиту организацију. При томе би се систем логистичке подршке, поготову на тактичком нивоу, остваривао кроз следеће функције: обезбеђење људства, наоружање, снабдевање горивом, базирање, покрет и издржљивост војника и њихових система. Ради остварења таквог система логистичке подршке озбиљно се разматра могућност формирања посебне логистичке структуре у виду логистичког корпуса¹⁵ који би био у стању да задовољи све постављене захтеве. Једна од битних претпоставки увођења логистичког корпуса и вишефункционалне логистичке подршке јесте одговарајуће школовање официрског кадра појединих служби за обављање више функција и познавање потреба везаних за борбена дејства. Разлог за оспособљавање логистичких официра за обављање више функција јесте и чињеница да су међусобно повезане многе функције техничке и интендантске службе.

Из структуре логистичког корпуса изостали би елементи здравственог, односно санитетског обезбеђења. Санитетско обезбеђење, као подсистем логистичке подршке, сам по себи чини вишефункционалну организацију. Међутим, због својих специфичности, има мало заједничких елемената са класичним функцијама у области транспорта и интендантске или техничке службе, односно са функцијама снабдевања, одржавања и транспорта. Стога ће санитетско обезбеђење представљати посебан ешелон (корпус), који се у неким армијама већ налази изван структура логистичке подршке. Поред тога, санитетско обезбеђење у обављању својих задатака, уколико је добро организовано, може знатно да се ослања на територијалне и здравствене капацитете простора на којем се изводе борбена дејства.

¹⁵ Michael T. Dandridge, *истио*.

Да би једна држава водила рат (нападни или одбрамбени) мора да има припремљене оружане снаге и низ друштвених делатности, међу којима доминира економски чинилац. Наиме, од економског чиниоца, тј. од економске моћи државе зависе како величина и опремљеност оружаних снага, тако и могућност вођења рата с обзиром на обезбеђење средстава за живот становништва и функционисање привреде земље. У вези с тим, у потпуности се може прихватити тврдња Лаговског: „Економски фактор у савременом рату је од највеће важности. Ко то не разуме потпуно, тај не види стварне покретачке снаге рата“.¹⁶

Војна политика државе (њен однос према рату), поготову мале државе, мора се заснивати на политичким ставовима (спољне и унутрашње политике) и економском стању, односно на могућност економије да подржи војну политику. Та војна политика се дефинише као војна (одбрамбена) доктрина, на основу које се, затим, пројектује развој оружаних снага, њихово опремање и припрема економског потенцијала за рат. При томе се мора узимати у обзир чињеница да су „савремени ратови сурова провера снаге економског потенцијала, његове могућности да обезбеди земљу свим што је неопходно за успешно вођење оружане борбе“.¹⁷

На основу усвојене војне (одбрамбене) доктрине и реалне економске моћи дефинишу се оружане снаге земље и њихови борбени системи и друга војна опрема. Војна доктрина, на основу економске моћи, односно развијености индустрије и достигнутог нивоа техничко-технолошког развоја, садржи одлуку о опремању оружаних снага борбеним системима и другом војном опремом, односно одлуку о томе шта ће се увозити и шта ће се производити (и ремонтovati) у домаћим индустријским капацитетима. Након доношења тих одлука сагледава се како ће функционисати национална и војна логистика.¹⁸

Национална логистика за оружане снаге треба да обезбеди производњу и увоз система наоружања и друге војне опреме, као и све потребне енергенте рата. Такође, треба да обезбеди потребне ресурсе и резерве за производњу у рату за потребе оружаних снага, привреде и цивилног становништва, и одговарајуће кадровске ресурсе за функционисање логистике.

Војна логистика, на основу достигнутог нивоа ратне вештине и потреба борбених дејстава, као и расположивих борбених система,

¹⁶ А. Лаговски: *Стратегија и рајона привреда* (економија), – студија у књизи *Збирка чланака из стратегије I*, Војноиздавачки завод ЈНА, „Војно дело“, Београд, 1961, стр. 441.

¹⁷ *Истио*, стр. 467.

¹⁸ Дефиниције логистике дате су у истраживачком пројекту „Примена логистичког приступа у организовању Војске Југославије“, ГШ ВЈ – сектор позадине, 1996.

резерви енергената рата којима располаже и неопходне инфраструктуре, спроводи логистичку подршку јединица у миру и рату на основу рационалне и ефикасне организације.

Однос између војне логистике и националне логистике могао би да се изрази Балантајновом изјавом¹⁹ да је војна логистика истовремено елемент националне логистике и да је национална логистика истовремено елемент војне логистике.

За стваралачко примењивање у пракси неопходни су одређени услови: јасно и дугорочно дефинисана војна доктрина, стабилна унутрашња и спољна политика и политички систем, и стабилно и непрекидно обезбеђење финансијских средстава за потребе одбране. Стварањем тих услова омогућава се организовање рационалне и ефикасне логистичке структуре како у оружаним снагама, тако и у оквиру националне привреде уопште. При одређивању и операционализацији целокупне логистичке структуре нарочито се морају узимати у обзир специфичности и реалне могућности земаља (што се нарочито односи на мале земље са ограниченим индустријским и сировинским ресурсима, комуникацијама, дипломатско-политичким, односно економским односима, савезништвом, и слично) како у погледу финансирања, тако и у погледу могуће иностране подршке (набавке, кооперација итд.). Логистичка организација и њена структура морају произићи из наведених специфичности и не би требало да буду копија страних решења. Од страних решења треба прихватити само она која доприносе ефикасности и економичности тог система.

Целокупна операционализација националне и, делом, војне логистике мора бити добро законски и подзаконски регулисана на чврстим облигационим основама, нарочито када се политички систем и држава заснивају на тржишној привреди. Први корак на том путу морају да буду јасно дефинисани задаци и надлежности генералштаба (и војске у целини) и државе (влада у целини, а посебно министарства одбране). Генералштаб (војска), с једне стране, мора да буде одговоран за припрему и обуку мирнодопског и ратног састава војске и за развијање ратне вештине која, с постојећим наоружањем и опремом, може да се супротстави сваком агресору. С друге стране, треба да организује систем логистике и логистичке подршке у војсци који ће да задовољи потребе за успешно извођење борбених дејстава, тј. да обезбеди кадар, систем снабдевања, трупно одржавање борбених и неборбених система, ефикасан транспорт и потребну инфраструктуру.

Министарство војске, као владин елемент у војсци и војни елемент у влади, мора да буде одговорно за набавку борбених система (домаћа производња, увоз или кооперација), енергената рата и друге војне опреме и да буде носилац вантрупног ремонта у наменској индустрији или другим индустријским капацитетима, али на основу захте-

¹⁹ *Исио*, стр. 7.

ва генералштаба и савремене ратне вештине. Министарство, такође, мора да буде одговорно за стварање резерви у системима оружја, за резерве енергената рата и потребне сировинске стратешке резерве за ратну производњу. То значи да оно мора да буде носилац аквизицијске логистике.

Основно школовање (официрске и подофицирске школе) старешинског кадра за све потребе војске требало би да буде у надлежности министарства одбране (и владе – државе), при чему захтеве за образованим профилима треба да поставља генералштаб. Даље усавршавање официрског и подофицирског кадра треба да је у надлежности генералштаба, сходно потребама развоја ратне вештине и карактеристикама савременог рата. Потребне генералштаба и министарства одбране требало би да се финансирају преко буџета одбране.

Влада (држава) треба, кроз целокупни привредно-економски развој земље, да ствара услове и буде одговорна за обезбеђење буџета одбране. Истовремено, треба да финансира – посредно, непосредно, монетарно-кредитном политиком, и слично – пројекте који утичу на опште могућности одбране (развој система комуникација, унапређење техничко-технолошког развоја и система веза, унапређење науке, образовање, здравство, и слично). Успостављањем јасних односа и обавеза кроз та три елемента сигурно ће доприносити стварању неопходних услова за развој логистике и система логистичке подршке.

Да би се остварила непрекидна ефикасност логистике у савременим борбеним дејствима, без обзира на то да ли је реч о стратегијском, оперативном или тактичком нивоу, морају се испоштовати следећа начела: предвиђање, континуитет, удовољавање потреба и импровизација.

Држава, да би водила рат (нападни или одбрамбени), мора да припреми оружане снаге и одређене привредне делатности, при чему је посебно значајан економски чинилац. Од економске моћи земље зависе како величина и опремљеност оружаних снага, тако и могућност вођења рата с обзиром на обезбеђена средства за рат и живот становништва и функционисање привреде земље. Дакле, однос државе према рату мора да се заснива, осим на политичким ставовима, и на постојећим и будућим економским могућностима. Наиме, савремени ратови су се показали као сурова провера снаге економског потенцијала земље, тј. њене могућности да обезбеди земљу свим потребним средствима за вођење рата. На основу усвојене војне доктрине и реалне економске моћи дефинишу се оружане снаге земље и њихови борбени системи и ратна опрема. Одлука о опремању оружаних снага борбеним системима доноси се на основу усвојене војне доктрине, реалне економске моћи и, посебно, на основу развијености индустрије и достигнутог нивоа техничко-технолошког развоја.

Литература:

1. Мато Мандић, *Позадинско обезбеђење оружаних снага НАТО*, „Позадина“, бр. 2/91.
2. М. Мандић, *Позадински батљалон бригаде КоВ оружаних снага Италије*, „Позадина“, бр. 4/91.
3. *Логистика оружаних снага Италије*, ОУП ССНО, 1987.
4. J. Hannon, *Battlefield logistic*, „International defence review“, 7/1986.
5. Вилијам Фаст, *Оперативни ниво подршке: у истражењу доктрине*, „Информативни билтен превода“, 12/86.
6. *Позадина САД и НАТО на европским војшцима*, „Позадина“, бр. 3/91.
7. *Позадинско обезбеђење оклопне (механизоване) дивизије КоВ САД*, „Позадина“, бр. 6/90.
8. Мурад Мурадијан, *Команда за позадинско обезбеђење дивизије у једном савременом рају*, „Информативни билтен превода“, 3/79.
9. *Операције КоВ САД – Ваздушно-коинена бригада*, ГШ ЈНА – II управа, 1986.
10. *Приручник о НАТО-у*, ГШ ВЈ – СОШП – II управа.
11. Вилхем Хес, *Увод у логистику коинене војске*, Зборник чланака из оперативне вештине, I, ВИЗ, Београд, 1996.
12. Ентони Крег, *Концепција комбиноване здружене оперативне групе: кључна компонента прилагођавања НАТО-а*, „Информативни билтен превода“, 1/97.
13. Живко Лукић, *Доктринарно правило Коинене војске САД – ФМ – 100-5*, „Војно дело“, бр. 1-2/94.
14. Еклз, *Логистика у националној одбрани*, ВИЗ, Београд, 1968.
15. Миделдорф, *Тактика родова и служби*, ВИЗ ЈНА, „Војно дело“, Београд, 1962.
16. *Позадинско обезбеђење ваздушно-јурисне дивизије Коинене војске САД*, „Позадина“, бр. 2-3/92.
17. Мајор Цем Медиген и мајор Џорџ Доџ: *Борбено командовање: императив војске XXI*, „Информативни билтен превода“, бр. 1-2/96.
18. Јово Тодоровић, *Савремена производња – логистика и информациона подршка*, МРЉЕШ, Београд, 1993.
19. Драган Васиљевић, *Рачунарска интелегрисана логистика: модели и трендови*, Факултет организационих наука, Београд, 2001.